

Nr 52.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående rätt för ordinarie statsanställd lärare att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring; given Stockholms slott den 22 januari 1932.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Sam. Stadener.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 22 januari 1932.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena friherre RAMEL, statsråden GÄRDE, HAMRIN, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, JEPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

Departementschefen, statsrådet Stadener anför:

Genom kungörelse den 15 juni 1922 (nr 373) har Kungl. Maj:t, i överensstämmelse med riksdagens beslut meddelat bestämmelser i fråga om ålderstillägg vid ordinarie anställning inom den civila statsförvaltningen, med undantag av kommunikationsverken samt statsdepartement och övriga verk, vilkas avlöningsförhållanden blivit eller må bliva reglerade enligt de för nämnda verk gällande avlöningssystem.

Denna kungörelse är tillämplig å, bland andra, statsanställda ordinarie lärare. Mom. 1 av kungörelsen har följande lydelse:

Om den, som från icke-ordinarie befattning vinner befordran till ordinarie tjänst, innehar sådan anställning i statens tjänst, som i avseende å

Ang. rätt för ordinarie statsanställd lärare att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna viss tjänstgöring.

tjänstgöringens art och omfattning finnes svara mot, vara jämförbar med eller högre än den ifrågavarande ordinarie tjänsten, må för bestämmandet av hans rätt till ålderstillägg vid denna tjänst tillgodoräknas honom den tid utöver tre år, under vilken han efter fyllda 18 år i en följd innehaft dylik anställning.

Vid sådant tillgodoräknande tages icke hänsyn till del av kalenderkvartal.

I skrivelse den 19 oktober 1931 har nu *skolöverstyrelsen* anfört, bland annat, följande.

Ifrågavarande bestämmelser torde hava erhållit sin nuvarande ordalydelse mindre med tanke på i statens tjänst anställda lärare än på vissa andra civila befattningshavare, och detta torde vara anledningen till att de bereda vissa svårigheter och verka ojämnt vid tillämpningen på lärare vid olika slag av statliga läroanstalter. Redan det i kungörelsen använda ordet anställning — »den tid utöver tre år, under vilken han efter fyllda 18 år i en följd innehaft dylik anställning» — är ägnat att i fråga om här förevarande kategori av befattningshavare i det givna sammanhanget verka förvirrande. Icke-ordinarie befattningshavare inom det statliga undervisningsväsendet äro nämligen anställda tills vidare under terminen eller läsåret, och med terminens, respektive läsårets slut upphör anställningen. Då följaktligen alltid sommarferierna och under vissa förhållanden jämväl julferierna bilda avbrott i anställningen och för en tid upphäva denna, skulle någon sådan anställning i följd, som enligt kungörelsen får i förevarande syfte tillgodoräknas, aldrig kunna uppkomma för hithörande kategori av befattningshavare.

Av det förhållande, att nyssberörda bestämmelser äro tillämpliga på, bland andra, befattningshavare vid de allmänna läroverken, måste följa, att begreppet anställning i fråga om sagda befattningshavare får en sådan innebörd, att det ansluter sig till de inom undervisningsväsendet faktiskt föreliggande anställningsförhållandena. En befattningshavare måste enligt överstyrelsens uppfattning anses vara anställd vid de allmänna läroverken, så länge han innehar förordnande som lärare vid allmänt läroverk eller anmäler sig till och erhåller fortsatt sådant förordnande, utan att därvid det faktiska entledigande från förordnandet, som inträder vid sjukdom eller semester (ferier) eller av annan tillfällig anledning, konstituerar avbrott i själva anställningen. Visserligen kan han under två på varandra följande terminer vara anställd vid olika läroverk, men att detta saknar betydelse i förevarande avseende torde få slutas därav, att författningen talar om »dylik anställning» och denna ordalydelse i Kungl. Maj:ts motivering för förslaget anges hava blivit direkt vald »i syfte att flera till tiden sammanhängande men olika anställningar må för ifrågavarande ändamål tillgodoräknas» (Kungl. Maj:ts proposition nr 217/1922, sid. 9). Överstyrelsen har sålunda aldrig hyst någon tvekan om författningens tillämplighet på anställning som vikarierande eller extra lärare vid samma eller olika läroverk under flera år i följd fram till tillträdet av den ordinarie befattningen, då icke annat avbrott förelegat än semester (ferier) mellan två förordnanden eller av sjukdom eller annan anledning föranlett kortare entledigande under tiden för anställningen.

Det framgår av vad redan blivit anfört, att det särskilt är bestämmelsen, att anställningen skall hava innehafts i en följd — »den tid utöver tre år, under vilken han efter fyllda 18 år i en följd innehaft dylik anställning»

— som är ägnad att vålla svårigheter vid den praktiska tillämpningen i fråga om här berörda grupp av civila befattningshavare. Överstyrelsen vill med några exempel ytterligare belysa detta förhållande.

Om en lärare efter några års tjänstgöring anmäler sig till genomgående av provår, uppstår i och med provåret ett avbrott i hans anställning, och den föregående anställningen blir utan betydelse för hans tjänstårsberäkning i här förevarande avseende. Häremot vore i och för sig mindre att invända, därest det vore det vanliga att genomgå provår omedelbart eller någorlunda omedelbart efter de akademiska studiernas avslutande och därest det vore möjligt för läraraspiranten att själv bestämma tiden för sitt provår. Så är emellertid ingalunda fallet. Ofta dröjer det åtskilliga år efter inträdet på lärarbanan innan provåret kan genomgå. En aspirant erhåller efter ansökan »hänvisning till provår» (jfr stadgan angående provår vid rikets allmänna läroverk den 19 maj 1917, nr 312, § 5). Hänvisning kan erhållas vid första ansökan eller efter en eller flera gånger upprepad ansökan beroende bland annat på längden av sökandens föregående tjänstgöring och antalet provårssökande vid olika tillfällen. Ansökan om nytt förordnande som extra lärare göres ofta fakultativt samtidigt med ansökan om provårshänvisning, och frågan blir då ur den förordnande och hänvisande myndighetens synpunkt, huruvida vederbörande skall erhålla förordnande eller provårshänvisning. I båda fallen måste sökanden anses såsom lärare tillhöra undervisningsväsendet, närmare bestämt de allmänna läroverken. Något reellt avbrott i hans lärarverksamhet föreligger icke, endast ett nödtvunget avbrott i anställningen, vilket han icke själv kan till tiden bestämma. Då under alla förhållanden de tre första åren av den anställning, som får i löneturshänseende räknas, skola avdragas, vill det synas, som om ytterligare inskränkningar icke vore påkallade och som om i denna treårsklausul skulle ligga en fullt tillräcklig samt i alla avseenden lämpligare och mera rättvist verkande regulator för ett givetvis fullt befogat lönetursavdrag för en viss lärotid.

Överstyrelsen vill i detta sammanhang även fästa uppmärksamheten vid ett annat förhållande. Därest en lärare under ett antal år med nit och skicklighet bestritt tjänstgöring vid allmänt läroverk eller vissa andra läroanstalter, erhåller han ej sällan dispens från provåret. I så fall uppstår intet avbrott i anställningen, och följaktligen kan han utan vidare i och för lönetur i den ordinarie tjänsten tillgodoräknas all den tid utöver tre år, han efter fyllda 18 år i en följd innehaft sådan extra ordinarie anställning, som i avseende på tjänstgöringens art och omfattning kan anses fullt svara mot den ordinarie tjänsten. Bestämmelserna få alltså den verkan, att en extra ordinarie lärare i här angiven situation går förlustig lönetursrätten för sin föregående tjänstgöring, därest han genomgår provår, men bibehåller densamma, därest han fortsätter att tjänstgöra något år, tills han kan erhålla dispens från provåret. Och skulle en lärares föregående tjänstgöring vara av den art och omfattning, att den enligt vanlig praxis berättigade till dispens från provåret, men vederbörande icke desto mindre önskade förvärva den praktiska utbildning och de meriter, som genomgång av provår innebär, torde han med hänsyn till lönetursbestämmelsernas verkan finna sig nödsakad avstå härifrån.

Det här nämnda fallet, att genomgång av provår skall betraktas såsom medförande avbrott i anställningen, är måhända det mest i ögonen fallande exemplet på de nuvarande bestämmelsernas ojämna verkan. Men även

andra fall av avbrott i anställningen förekomma, där bestämmelserna verka i olika avseenden ogynnsamt. Överstyrelsen tänker särskilt på de talrika fall, då en i examens- eventuellt även i provårsavseende fullt utbildad lärare önskar höja sin teoretiska kompetens genom ytterligare någon tids studier vid universitet eller högskola eller, i fråga om språklärare, genom en längre tids vistelse utomlands. Inför utsikten att, därest han på detta sätt fortsätter studierna, gå förlustig sin förut intjänade lönetursrätt, finner han sig med all sannolikhet nödsakad avstå från tanken på fortsatta studier. Det är uppenbart, att detta icke blott blir till förfång för honom själv utan också till skada för undervisningsarbetet, som endast kan vinna på en höjning av lärarens kvalifikationer i kunskapshänseende. Överstyrelsen vill i detta avseende även framhålla, att fall av denna art med all sannolikhet äro särskilt vanliga och av särskild betydelse inom undervisningsväsendet med dess befordringsförhållanden och med de särskilda anspråk, som där ställas på lärarnas modernt vetenskapliga utrustning.

Överstyrelsen kan icke heller se något skäl varför en lärare, som under en följd av år tjänstgjort som extra ordinarie lärare vid en statlig läroanstalt och därunder intjänat ett antal lönetursår och sedan övergår till en enskild eller kommunal läroanstalt av samma eller liknande slag som ett allmänt läroverk, i och med detta skall förlora sin rätt att räkna de föregående åren i statens tjänst. En rätt, som en gång blivit intjänad, synes icke böra förverkas, därför att den icke kan omedelbart tillgodonjutas. Genom kungörelsen den 23 februari 1917 (nr 91) har föreskrivits, att, därest ordinarie ämneslärare vid kommunal mellanskola utnämnes till ordinarie adjunkt vid allmänt läroverk eller folkskoleseminarium, han må för uppflyttning i högre lönegrad som adjunkt tillgodoräkna sig de tjänstår utöver tre, han, efter vunen behörighet till adjunktstjänst vid allmänt läroverk, intjänat i sin befattning som ordinarie ämneslärare vid kommunal mellanskola; dock att honom icke må tillgodoföras mer än tio dylika lönetursår. Såsom skäl för medgivande av denna lönetursrätt anfördes det önskvärda i att åt de kommunala mellanskolorna förvärva adjunktskompetenta lärarkrafter, vilket annars ansågs skola bliva förenat med svårigheter. Det kan ifrågasättas, om det icke kommer att otillbörligt försvåra möjligheten för kommunala och enskilda läroanstalter att erhålla välkvalificerade lärare, när det blir allmänt bekant, att tidigare i statens tjänst intjänade lönetursår förloras genom en tids övergång till en sådan enskild eller kommunal skola. Och dessa skolor fylla dock ett behov, som om det icke tillgodosåges av dem, måste tillgodoses genom statliga läroanstalter. De erfarenheter, som göras under arbetet i en sådan skola, komma sedan arbetet i de statliga skolorna tillgodo. Det är för övrigt att märka, att det här icke gäller rätten att få räkna lönetursår för tjänstgöring i enskild eller kommunal läroanstalt, endast rätten att få tillgodoräkna tidigare utfört arbete i statens tjänst och därunder intjänade lönetursår, utan att dessa förklaras förverkade genom en längre eller kortare tids mellankommande anställning i enskild eller kommunal tjänst, en anställning, som ju dock så gott som alltid är knuten till skola, vilken står under skolöverstyrelsens inseeende.

Att bestämmelserna skulle få en sådan verkan, som ovan angivits, torde icke hava varit av statsmakterna avsett. De hava icke heller tidigare vid den praktiska tillämpningen tolkats så bokstavligt som ovan angivits. Emellertid har överstyrelsen blivit alltmera tveksam, huruvida bestämmelsernas

ordalag verkligen medgiva den friare tolkning, som tidigare tillämpats, och vid behandlingen av de vid årsskiftet 1930/1931 inkomna ansökningarna om ålderstillägg fann sig överstyrelsen böra övergå till en tillämpning, som hade ett mera otvetydigt stöd i bestämmelsernas ordalydelse. Överstyrelsens beslut blev av fem sökande, som erhållit avslag på sin hemställan, överklagat hos kammarrätten, men genom beslut den 30 september 1931 fann kammarrätten ej skäl göra ändring i skolöverstyrelsens beslut. Den strängare tolkning av bestämmelserna, som överstyrelsen övergått att tillämpa och vars innebörd framgår av det ovan anförda, har sålunda blivit i högsta instans fastslagen. Då överstyrelsen emellertid av anförda skäl finner denna tillämpning av bestämmelserna verka ojämnt och orättvist och vara till skada för undervisningsväsendet, anser sig överstyrelsen böra hos Kungl. Maj:t hemställa om åtgärders vidtagande för att vid sidan av bestämmelserna i kungörelsen den 15 juni 1922 (nr 373) en tilläggsbestämmelse må komma till stånd med avseende på de särskilda förhållandena inom undervisningsväsendet. En sådan tilläggsbestämmelse bör i sak så nära som möjligt ansluta sig till de allmänna bestämmelserna, men den bör erhålla en sådan ordalydelse, som gör dem på ett tydligt sätt tillämplig på de särskilda befattningshavare, det här gäller.

Det kan visserligen synas mindre lämpligt att för närvarande ifrågasätta ändrade lönetursbestämmelser, då frågan om en allmän lönereglering för läroverkens lärare står på dagordningen, och det kan tänkas, att i samband med en sådan, i enlighet med det av 1928 års lönekommitté avgivna förslaget, helt nya grunder för ordinarie befattningshavares rätt att tillgodoräkna lönetursår för föregående extra ordinarie tjänstgöring, kunna bli antagna. Överstyrelsen vill emellertid framhålla, att det här icke gäller nya lönetursbestämmelser utan endast en av förhållandena betingad mindre modifikation av de nu gällande och ett förtydligande av dessa, varigenom en för närvarande icke förefintlig men av behovet högeligen påkallad klarhet om bestämmelsernas innebörd vinnes och en mera jämnt och rättvist verkande tillämpning kan bli möjlig.

Överstyrelsen vill i detta sammanhang även framhålla, att det antal befattningshavare, som med av överstyrelsen föreslagen formulering av bestämmelserna skulle få tillgodoräkna sådana lönetursår, till vilka överstyrelsen, med nuvarande ordalydelse av bestämmelserna, icke skulle anse sig kunna taga hänsyn, är jämförelsevis begränsat, och att någon ökning av det begärda anslaget till ålderstillägg ej torde fördenskill vara erforderlig.

Överstyrelsen slutar med att hemställa, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för att följande bestämmelser måtte bli utfärdade:

Vid bestämmande av rätt till ålderstillägg för ordinarie lärare vid statens undervisningsanstalter må tillgodoräknas honom den tid utöver tre år, under vilken han efter fyllda 18 år innehaft sådan icke-ordinarie anställning i statens tjänst, som i avseende på tjänstgöringens art och omfattning finnes svara mot, vara jämförbar med eller högre än den ifrågavarande ordinarie befattningen.

Vid sådant tillgodoräknande beräknas för läroanstalten i fråga gällande läsår lika med ett år och läsetermin lika med halvt år, varvid hänsyn dock icke tages till termin, under vilken tjänstgöringen icke omfattat minst tre månader.

Här givna bestämmelser skola beträffande befattningshavare inom det

statliga undervisningsväsendet ersätta de i kungörelsen den 15 juni 1922 (nr 373) under punkt 1 givna bestämmelserna för civila befattningshavare i statens tjänst.

I ärendet har vidare *läroverksläraernas riksförbund* ingivit en skrift, däri hemställes, att Kungl. Maj:t täcktes dels besluta i överensstämmelse med skolöverstyrelsens framställning, dels vidtaga sådan åtgärd, att de av överstyrelsen föreslagna bestämmelserna få retroaktiv verkan på det sätt, att lärare, som enligt desamma varit berättigade till ålderstillägg från en tidigare tidpunkt, också kunna komma i åtnjutande därav.

Till stöd för sin hemställan har riksförbundet anfört:

Riksförbundet, som alltsedan skolöverstyrelsens oväntade avsteg från av densamma konsekvent under 10 år fasthållen praxis haft för avsikt att ingå till Kungl. Maj:t med framställning i samma syfte, anser sig emellertid nu kunna inskränka sig till att på det livligaste instämma i överstyrelsens framställning, vilken har till mål att bringa reda i den genom överstyrelsens ändrade författningstolkning uppkomna, oklara situationen och att undanröja uppenbara orimligheter vid tillämpning av nyssnämnda lagrum på lärarna.

På samma gång tillåter sig riksförbundet erinra om en hithörande angelägenhet, som icke beröres i överstyrelsens nyssnämnda skrivelse.

Genom överstyrelsens nya författningstolkning vid behandling av de till årsskiftet 1930/1931 inkomna ansökningarna om ålderstillägg berövades tydligen ett — enligt överstyrelsens skrivsätt — jämförelsevis begränsat antal läroverkslärare förmånen av sådant tillägg, vilket de enligt överstyrelsens tidigare tillämpade tolkningsätt bort åtnjuta från och med ingången av år 1931. I vissa fall drabbade detta till och med lärare, som genom förfrågningar hos överstyrelsen i god tid förvissat sig om att de, till exempel vid anställning i kommunal läroanstalt, icke löpte någon risk att mista den för läroverksläraerna framför de flesta andra kategorier av statstjänstemän värdefulla rätten att under de många årens väntan på ordinarie anställning tillgodoräkna intjänad lönetur. För den händelse Kungl. Maj:t skulle finna skäligt vidtaga åtgärder för åstadkommande av författningsändring i överensstämmelse med överstyrelsens förslag och sådan ändring skulle komma till stånd, skulle givetvis läroverkslärare komma att erhålla ålderstillägg enligt samma principer, som av överstyrelsen tillämpats i fråga om ansökningar, som ingivits till överstyrelsen under perioden 1920—1930.

De lärare åter, som av nyssnämnd anledning förvägrats rätt till ålderstillägg från och med år 1931, vilket måhända även kan komma att gälla ett antal lärare från och med år 1932, synas emellertid icke utan vidare därigenom komma i åtnjutande av sin fulla rätt. Detta skulle tydligen innebära en stor och alldeles omotiverad orättvisa: de lärare, som hade oturen att under ett tidsintervall på ett eller två år råka ut för en vacklande författningstolkning, skulle bli sämre ställda än med dem jämförliga från såväl tidigare som även senare ansökningsår.

Statskontoret har den 12 november 1931 avgivit utlåtande i ärendet och därvid anfört:

Skolöverstyrelsen har framhållit, hurusom bestämmelsen, att föregående anställning skall för att kunna tillgodoräknas vederbörande hava innehafts

i en följd med tillträddandet av den ordinarie befattningen, är ägnad att vålla särskilda svårigheter vid den praktiska tillämpningen beträffande lärare vid olika slag av statliga läroanstalter.

Skolöverstyrelsen har därför i förevarande framställning hemställt, att Kungl. Maj:t måtte med hänsyn till de säregna förhållanden, som äro rådande inom undervisningsväsendet, vidtaga åtgärder för att nya bestämmelser rörande statsanställda lärares lönetur måtte bliva utfärdade.

I likhet med skolöverstyrelsen finner visserligen statskontoret, att någon tvekan kan råda rörande lämpligheten av att för närvarande, då spörsmålet om en allmän löneroglering för ifrågavarande befattningshavare står på dagordningen, vidtaga ändring av gällande lönetursbestämmelser. Å andra sidan synes emellertid förberörda krav på att tjänstgöring skall, för att kunna tillgodoräknas, vara fullgjord i en följd leda till större ojämnheter och orättvisor för lärarpersonalens vidkommande, än vad fallet torde vara beträffande andra grupper av befattningshavare. Hårtill kommer, att ifrågavarande bestämmelser under en följd av år tolkats på ett för lärarna förmanligare sätt, än vad som enligt kammarrättens nu föreliggande utslag befunnits vara riktigt. På grund därav hava olägenheterna för lärarkårens vidkommande av nyssberörda föreskrift ännu icke kommit att göra sig gällande annat än beträffande ett jämförelsevis begränsat antal lärare. Därest emellertid den tolkning av 1922 års kungörelse i ämnet, som i sagda utslag fastställts av kammarrätten, skulle för framtiden tillämpas på lärarna, måste detta för en högst avsevärd del av lärarkåren komma att framstå som en direkt och ingalunda obetydlig försämring av lönevillkoren. Vid sådant förhållande och i betraktande av att det i och för sig måste anses vara med rättvisa och billighet överensstämmande, att en ändring kommer till stånd av nu gällande lönetursbestämmelser, finner sig statskontoret böra förorda, att hänvändelse till riksdagen göres i sådant syfte. I anseende till i detta fall förekommande omständigheter av säregen art torde några konsekvenser beträffande andra grupper av befattningshavare icke vara att befara av en dylik åtgärd.

Statskontoret kan däremot icke biträda framställningen om utfärdande av bestämmelser i ämnet av det innehåll skolöverstyrelsen föreslagit. Dessa skulle nämligen leda till att de befattningshavare, om vilka här är fråga, finge rätt att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna hela den tid utöver tre år, varunder de fullgjort med innehavande befattning likvärdigt arbete, alldeles oavsett vilka avbrott, som förekommit i vederbörandes tjänstgöring. Ifrågavarande lärare skulle på detta sätt komma i en väsentligt bättre ställning med avseende å lönetur än övriga statliga befattningshavare. På grund härav och i betraktande av att en dylik lönetursrätt säkerligen skulle framkalla krav på enahanda förmån för befattningshavare inom andra grenar av statsförvaltningen, anser statskontoret, att undantag från ifrågavarande bestämmelser bör för lärarnas vidkommande medgivas allenast i den mån sådant kan anses påkallat för vinnande av det utav skolöverstyrelsen angivna syftet att undanröja de ojämnheter och orättvisor, som dessa bestämmelser äro särskilt ägnade att medföra för befattningshavare inom undervisningsväsendet.

I anslutning till nu nämnda uppfattning synes det ligga närmast till hands att beträffande sådana avbrott i lärarnas tjänstgöring i statens tjänst, vilka föranletts av vissa av de utav skolöverstyrelsen i förevarande skrivelse särskilt omnämnda, för undervisningsväsendet egenartade anledningar,

föreskriva, att de icke skola utesluta rätt till tillgodoräkning i löneturshänseende av dessförinnan fullgjord tjänstgöring. Härvid torde i främsta rummet genomgång av provår få komma ifråga. Av vad skolöverstyrelsen härom anfört synes nämligen framgå, att det i många fall skulle leda till synnerligen otillfredsställande och obilliga resultat, därest fullgörandet av föreskriven provårstjänstgöring skulle medföra, att ifråga om uppflyttning i högre lönegrad hänsyn icke finge tagas till vederbörandes tjänstgöring i statliga läroanstalter före provåret.

Enligt statskontorets mening synas skäl även föreligga för medgivande av enahanda undantag beträffande avbrott i en lärares statsanställning på grund av att han åtager sig tjänstgöring vid enskild eller kommunal läroanstalt. Såsom överstyrelsen framhållit, torde det nämligen kunna ifrågasättas, om icke möjligheten för kommunala och enskilda läroanstalter att erhålla välkvalificerade lärare komme att otillbörligt försvåras, om tidigare i statens tjänst intjänade lönetursår skulle förloras genom en tids tjänstgöring vid en dylik skola. I detta sammanhang må även erinras, att Kungl. Maj:t och riksdagen tidigare beaktat liknande synpunkter. Sålunda har med hänsyn till önskvärdheten av att åt de kommunala mellanskolorna förvärva adjunktskompetenta lärarkrafter medgivits att, därest ordinarie ämneslärare vid kommunal mellanskola utnämnes till ordinarie adjunkt vid allmänt läroverk eller folkskoleseminarium, han må för uppflyttning i högre lönegrad som adjunkt tillgodoräkna sig de tjänstår utöver tre, han, efter vunen behörighet till adjunktstjänst vid allmänt läroverk, tjänstgjort såsom ordinarie ämneslärare vid kommunal mellanskola, dock ej mer än tio år. Vidare vill statskontoret erinra, att riksdagen under senare år plägat medgiva statsanställda lärare rätt att för erhållande av pension tillgodoräkna viss del av den tid, varunder de tjänstgjort vid enskilda statsunderstödda läroanstalter.

I betraktande av vad sålunda anförts, synas några betänkligheter av principiell art knappast kunna anföras mot ett medgivande, att statligt anställda lärare icke behöva gå miste om redan intjänade lönetursår enbart på den grund, att de därefter innehaft anställning vid enskild eller kommunal läroanstalt.

Skolöverstyrelsen har vidare anfört ett ytterligare fall, då bestämmelserna i kungörelsen den 15 juni 1922 skulle för lärarpersonalen leda till mindre tillfredsställande resultat, nämligen då en i examens- eventuellt även i provårsavseende fullt utbildad lärare önskar höja sin teoretiska kompetens genom ytterligare någon tids studier vid universitet eller högskola eller, i fråga om språklärare, genom en längre tids vistelse utomlands. Inför utsikten, att han därigenom ginge förlustig sin förut intjänade lönetursrätt, skulle han enligt skolöverstyrelsens mening med all sannolikhet finna sig nödsakad avstå från tanken på fortsatta studier. Överstyrelsen har även framhållit, att fall av denna art med all sannolikhet äro mycket vanliga och av särskild betydelse inom undervisningsväsendet med dess befordringsförhållanden och med de särskilda anspråk, som där ställas på lärarnas modernt vetenskapliga utrustning.

Det vill emellertid förefalla statskontoret tvivelaktigt, huruvida samma skäl för medgivande av undantag föreligga i sistnämnda fall som i de båda föregående. Även med allt beaktande av betydelsen för undervisningen av lärarnas fortsatta utbildning, synes dock undervisningsväsendet i nu förevarande hänseende knappast intaga någon sådan särställning till statsför-

valtningen i övrigt, att särskild lönetursrätt i detta avseende kan vara tillräckligt motiverad.

Även på andra områden inom statsförvaltningen torde nämligen lika starka skäl kunna åberopas för medgivande av motsvarande undantag, till exempel beträffande befattningshavare vid universitet och högskolor, bibliotek, arkiv, museer m. fl. institutioner med vetenskapligt utbildad personal. Då sålunda ett särskilt medgivande för lärarna rörande lönetursrätten i detta fall sannolikt skulle framkalla lika berättigade framställningar från andra grupper av befattningshavare, finner sig statskontoret knappast kunna förorda, att ifrågasatta undantagsbestämmelser utsträckas till att avse även sistnämnda fall.

Med hänsyn till i detta ärende förekommande omständigheter torde det få anses rimligt och rättvist, att här avsedda befattningshavare erhålla samma ställning i fråga om ålderstillägg, som om undantagsbestämmelser av ovan angivet innehåll hade varit gällande från tidpunkten för meranämnda kungörelses ikraftträdande. Statskontoret anser sig därför böra biträda den av läroverkslärarnas riksförbund i ärendet gjorda framställningen.

Statskontoret slutar med att hemställa, att riksdagens medgivande måtte utverkas därtill, att vid tillämpningen av de genom kungörelsen den 15 juni 1922 (nr 373) meddelade bestämmelserna å lärare vid statens under skolöverstyrelsens överinseende stående undervisningsanstalter må, räknat från tidpunkten för kungörelsens ikraftträdande, iakttagas, att sådant avbrott i tjänstgöringen, som föranletts av att vederbörande lärare genomgått provår eller tjänstgjort vid enskild eller kommunal läroanstalt, icke utesluter rätt för läraren att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna dess förinnan fullgjord tjänstgöring i statens tjänst.

Skolöverstyrelsens förevarande framställning åsyftar att åt ordinarie lärare vid statens under överstyrelsens inseende ställda läroanstalter bereda rätt att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna sig hela den tid utöver tre år, varunder de fullgjort arbete, likvärdigt med det med deras innehavande befattning förenade, oavsett vilka avbrott som än ägt rum i vederbörandes tjänstgöring. Såsom ofta förekommande avbrott i tjänstgöringen, vilka nu betaga vederbörande rätt att tillgodoräkna sig föregående tjänstgöring, nämner skolöverstyrelsen särskilt avbrott för genomgående av provår, för tjänstgöring vid enskild eller kommunal läroanstalt samt för studier vid universitet, högskola eller utomlands för vinnande av förbättrad teoretisk kompetens.

Statskontoret har understött skolöverstyrelsens framställning, dock endast så till vida att genomgående av provår och tjänstgöring vid enskild eller kommunal läroanstalt icke skulle utesluta rätt för nu ifrågavarande lärare att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna dessförinnan fullgjord lärartjänstgöring i statens tjänst.

Vidare har läroverkslärarnas riksförbund hemställt, att de lärare, om

vilka nu är fråga, måtte erhålla samma ställning i avseende å rätt till ålderstillägg som om de nu föreslagna undantagsbestämmelserna varit gällande från tidpunkten för ikraftträdandet av förenämnda kungörelse den 15 juni 1922 (nr 373), eller från den 1 juli 1922. Till denna hemställan har statskontoret tillstyrkt bifall.

För egen del finner jag den genom nyssberörda kungörelse meddelade bestämmelsen, att föregående anställning skall, för att kunna tillgodoräknas vederbörande, hava utan avbrott innehafts *i en följd* med tillträddandet av den ordinarie befattningen, vara ägnad att vålla särskilda svårigheter, när det gäller lärare vid statliga läroanstalter. Jag syftar givetvis härvid icke på de avbrott, som förorsakas av inträdande ferier, då dessa, så vitt jag känner, aldrig ansetts avbryta tjänstårsberäkning av här ifrågasvarande slag. Men det är att märka, att nu berörda lärares tjänstgöring i statens tjänst ofta är underkastad avbrott av andra anledningar, som hänföra sig till deras läraruppgift, särskilt genomgående av provår och tjänstgöring vid icke-statliga läroanstalter. Nu antydda svårigheter hava framträtt, sedan skolöverstyrelsen börjat tillämpa den strängare tolkning av ifrågasvarande bestämmelse, vilken fått sin bekräftelse genom åtskilliga av kammarrätten under år 1931 givna utslag. Jag anser alltså en ändring av gällande bestämmelser vara av behovet synnerligen påkallad. Därvid finner jag de av skolöverstyrelsen framställda önskemålen böra i huvudsak tillmötesgå. I likhet med statskontoret anser jag dock, att endast vissa skäl för avbrott i tjänstgöringen böra godkännas. Främst vill jag därvid förorda, att lärare må kunna återopa genomgående av provår eller tjänstgöring vid enskild eller kommunal läroanstalt. Med hänsyn till den vikt, som bör läggas därå, att en lärare, som avlagt teologie eller filosofie licentiatexamen och vilken önskar genom avläggande av disputationsprov avsluta sin studiegång och förvärva full lektorskompetens, icke därigenom skall gå förlustig en eventuellt förut intjänad lönetursrätt, vill jag härutöver förorda, att avbrott, varom nu är fråga, även må intill högst ett år kunna förorsakas av studier för avläggande av disputationsprov, varvid dock förutsättes, att disputationsprovet under avbrottsåret verkligen avlagts.

Den av läroverkslärarnas riksförbund gjorda hemställan om retroaktiv tillämpning av de föreslagna bestämmelserna finner jag i likhet med statskontoret böra bifallas, detta så mycket hellre som, på sätt tidigare omnämnts, den strängare tillämpningen av här ifrågasvarande bestämmelser ägt rum endast under nyss förfluten, kort tid och således kommit att gälla blott ett fåtal lärare. Då emellertid rätt att tillgodoräkna sig avbrott för avläggande av disputationsprov icke i tidigare praxis medgivits, torde, av hänsyn till konsekvenserna, dylik rätt icke böra inträda före den 1 januari 1933.

På grund av vad sålunda blivit anført får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att besluta, att till de genom kungörelsen den 15 juni 1922 (nr 373) meddelade bestämmelser angående ålderstilllägg för befattningshavare i statens tjänst, skall fogas tillägg av innehåll,

dels att för lärare vid statens under skolöverstyrelsens inseende ställda läroanstalter sådant avbrott i tjänstgöringen, som föranletts av genomgående av provår eller tjänstgöring vid under överstyrelsens inseende ställd enskild eller kommunal läroanstalt, icke må utesluta rätt att för erhållande av ålderstilllägg tillgodoräkna dessförinnan fullgjord tjänstgöring i statens tjänst; skolande vad sålunda föreslås äga tillämpning från och med den 1 juli 1922;

dels ock att för lärare vid statens under skolöverstyrelsens inseende ställda läroanstalter, vilken avlagt teologie eller filosofie licentiatexamen, sådant avbrott i tjänstgöringen intill högst ett år, varunder han avlagt disputationssprov, icke må utesluta rätt att för erhållande av ålderstilllägg tillgodoräkna dessförinnan fullgjord tjänstgöring i statens tjänst; skolande vad sålunda föreslås äga tillämpning från och med den 1 januari 1933.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

I. A. Hedenlund.
